

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Українська автокефалія: історія та сучасність

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету історії та міжнародних
відносин

Ольга МАКЛЮК

«20» серпня 2024

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКА АВТОКЕФАЛІЯ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

підготовки магістра
денної та заочної форм здобуття освіти
циклу вільного вибору студентів в межах спеціальності
освітньо-професійна програма Історія
спеціальності 032 Історія та археологія
галузі знань 03 Гуманітарні науки

ВИКЛАДАЧ: Ігнатуша Олександр Миколайович, д.і.н., професор кафедри давньої і
нової історії України та методики навчання історії

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри давньої і нової історії
України та методики навчання історії

Протокол № 1 від "29" серпня 2024 р.
Завідувач кафедри давньої і нової історії
України та методики навчання історії

Галина ТУРЧЕНКО

Погоджено

Гарант освітньо-професійної/
освітньо-наукової програми

Юлія ГОЛОВКО

2024 рік

Зв'язок з викладачем:

E-mail: ioleksa@ukr.net

Сезн ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15239>

Телефон: (061)228-76-32

Інші засоби зв'язку: *Viber, Telegram*

Кафедра: *давньої і нової історії України та методики навчання історії, 5 навч. корпус, к. 319.*

1. Опис навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Українська автокефалія: історія та сучасність» є формування у студентів фахових (предметних) компетентностей, відповідних освітньо кваліфікаційному рівню «магістр», зокрема – системних знань про історичний шлях українського православ'я, формування і утвердження у суспільстві ідеї та потреби в існуванні адміністративно незалежної православної церкви в Україні.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
1	2	3
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	3-й	3-й
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття		4 год.
Семінарські / Практичні / Лабораторні заняття		2 год.
Самостійна робота		84 год.
Консультації	Онлайн по вівторках об 11.25-12.45; 14.30-15.50 в ZOOM	
Вид підсумкового семестрового контролю:	залік	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15239	

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ. КИЇВСЬКА МИТРОПОЛІЯ У СКЛАДІ ВСЕЛЕНСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ

Тема 1. Теоретичні основи вивчення історії української автокефалії

Релігія і церква в житті українського народу. Місце питання автокефалії в церковній історії України. Об'єкт, предмет і завдання навчальної дисципліни. Джерела вивчення історії української автокефалії. Дослідники питань автокефалії української церкви. Сучасний стан історіографії проблеми.

Тема 2. Становлення Київської митрополії

Дохристиянські вірування східних слов'ян. Політеїзм. Джерела та особливості

релігійного світогляду та культу. Проникнення та поширення християнства на Русі. Питання про апостольський характер української церкви. Писемні та археологічні пам'ятки про хрещення русів. Аскольдове хрещення. Володимирове хрещення: легенди і факти. Соціально-політичні джерела та динаміка християнізації. Заснування Київської митрополії та її канонічний статус. Перші митрополити Київські. Єпархіальний устрій. Парафії та монастирі. Чернецтво на Русі: ідейні та соціальні джерела, особливості, суспільне значення. Християнська думка. Вселенський розкол християнської церкви (1054) та його значення для церковно-релігійне життя Русі. Формування української релігійної традиції. Цивілізаційні наслідки християнізації Русі.

Тема 3. Поділ Київської митрополії (XIV–XVI ст.)

Київська митрополія в період татарської навали. Перенесення митрополичої кафедри до Володимира над Клязьмою (1299) та Москви (1325). Заснування Галицької митрополії (1301). Зміна статусу православної церкви у Великому князівстві Литовському та Польському королівстві. Кревська (1385) та Городельська унії (1415) як чинники релігійних процесів у православному середовищі. Вплив Флорентійської унії (1439) на церковно-релігійне життя в українських землях. Обрання митрополита Київського у Москві (1448). Поділ Київської митрополії (1458). Українське канонічне право середини XV – кінця XVI ст. Початки протестантизму в українських землях та його вплив на православну церкву. Берестейська унія: генеза та вплив на суспільно-церковне життя першої половини XVII ст.

Змістовий модуль 2. ПОГЛІНЕННЯ КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ МОСКОВСЬКИМ ПАТРІАРХАТОМ ТА ПРОТИДІЯ ЙОМУ

Тема 4. Київська митрополія перед загрозою анексії Московським патріархатом (середина XVII ст. – 1686 р.)

Місце релігійного питання у соціальній боротьбі козацтва наприкінці XVI – у першій половині XVII ст. Гетьман Петро Сагайдачний у захисті «грецької віри». Відновлення ієрархії православної церкви (1620). Реформи митрополита Петра Могили. Спроби поєднання православної та уніатської церков. Релігійне питання і церковний фактор у добу Української революції середини XVII ст. Антимосковська позиція митрополита Сильвестра Косіва. Константинопольські орієнтири митрополита Йосифа Нелюбович-Тукальського. Московська дипломатична місія дяка Микити Алексеєва до Константинополя та її наслідки для Київської митрополії. Висвята Гедеона Святополк-Четвертинського на митрополита Київського у Москві (1686). Церковний устрій Запорозьких Вольностей періоду Нової Січі.

Тема 5. Анексія Київської митрополії Московою та протидія української церкви імперській інтеграції (XVIII – початок XX ст.)

Зміни у правовому статусі та устрої православної церкви України під впливом російської імперської влади. Знищення російським царизмом автономії Київської митрополії. Витіснення української мови з церковного середовища. Спротив російській інтеграції. Релігійно-церковний потенціал українського національного відродження. Українські переклади Святого Письма. Активізація національно-культурного руху в церковному середовищі України на початку XX ст. та його політизація. Ідеї національно-культурних реформ в системі церковної освіти і управління. Вимоги релігійної свободи, церковної автономії та автокефалії церкви в Україні.

Змістовий модуль 3. ПРОГОЛОШЕННЯ АВТОКЕФАЛІЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ ТА БОРОТЬБА ЗА НЕЇ У XX–XXI СТ.

Тема 6. Кристалізація ідеї української автокефалії в добу української національної революції 1917–1921 рр.

Релігійні запити революції. Національно-демократичний рух у церкві після лютневої (1917) революції. Еволюція політики Української Центральної Ради у релігійному питанні. Формування осередків руху за українську автокефалію. Підготовка і початок роботи Всеукраїнського православного церковного Собору (1918). Особливості релігійної політики гетьманату Павла Скоропадського та автономістські здобутки Всеукраїнського православного церковного Собору. Закон Директорії УНР про автокефалію (1919) та національні церковні

реформи Директорії УНР. Візит дипломатичної місії УНР О. Лотоцького до Вселенського патріархату з метою визнання автокефалії української церкви. Релігійні форми російської агресії в Україні (1917–1920). Церковний собор у Ставрополі (1919) та ігнорування ним питань церковної самостійності України. Засади більшовицької політики щодо релігії та становище православної церкви в умовах утвердження радянської влади в Україні. Церковно-інституційні процеси в умовах української національної революції на Запоріжжі.

Тема 7. Проголошення, утвердження та розгром української автокефалії (1921-1937 рр.)

Український автокефальний рух у 1921 р. Перший Всеукраїнський Православний Церковний Собор (1921) та утворення Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) (1921–1930). Канони УАПЦ 1921 р. Митрополит Василь Липківський. Єпископат та священство. Ідейні основи української автокефальної церкви. Українська мова у богослужінні. Особливості організаційної структури церкви. Соціальний склад УАПЦ. Другий Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ (1927). Митрополит Миколай Борецький. Релігійні практики, динаміка розвитку УАПЦ. Репресії державної влади проти церкви. Справа «Спілки Визволення України» та розгром УАПЦ (1930). Всеукраїнський центральний тимчасовий організаційний комітет з відновлення УАПЦ (ВУЦТОК) (1930). Українська Православна Церква (1931–1938), особливості її організації та служіння. Митрополит Іван Павловський. Знищення церкви більшовицьким режимом. УАПЦ на Запоріжжі.

Тема 8. Обновленський рух в православному середовищі України та «канонічна альтернатива» УАПЦ (20-30-ті рр. ХХ ст.)

Ідейні джерела та учасники обновленського руху в Україні на початку 20-х рр. ХХ ст. Роль більшовицької держави у підтримці обновленського руху. «Жива церква в Україні» (1923). Створення Української Православної Автокефальної Церкви. Синодальна церква. Митрополит Пимен (Пєгов). Всеукраїнські православні церковні собори Синодальної церкви (1925, 1927) та суперечливість реалізації автокефалії. Непослідовність впровадження української мови у церковну практику. Українська Соборно-Єпископська Церква. Її лідери: архієпископ Павло Погорілко, митрополит Феофіл Булдовський. Особливості церковної організації, масштаб і територія поширення. Репресії проти духовенства і віруючих обновленських церков на Запоріжжі.

Тема 9. Друге відродження та знищення української автокефалії в умовах Другої світової війни

Спроба Московської патріархії підпорядкувати новоприєднані до СРСР українські землі (1939–1941). Активізація церковного життя в Україні в умовах Другої світової війни. Релігійні спільноти України під німецькою окупацією (1941–1944). Розпорядження рейхскомісара України. «Про правові відносини релігійних організацій» (1 червня 1942). Поширення юрисдикції Польської православної Церкви на українські землі. Митрополит Діонісій Валединський. Почаївський церковний собор (18-23 серпня 1941) і постання Української автономної церкви. Митрополит Олексій Громадський. Відновлення УАПЦ на соборі у Пінську (08-10 лютого 1942). Митрополит Полікарп Сікорський. Спроба об'єднання української автокефальної та автономної церков та протидія їм з боку російських і німецьких противників. Єпископ Мстислав Скрипник. Доля ієрархії українських церков. Митрополит Феофіл Булдовський. Міфи про неканонічність ієрархії та колаборацію послідовників автокефалії з німцями. Автокефальна церква в роки Другої світової війни на Запоріжжі.

Тема 10. Київська митрополія в умовах радянської атеїстичної політики та третя хвиля відродження УАПЦ (друга половина 40-х – 80-ті рр. ХХ ст.)

Атеїстична кампанія 1958–1964 рр. в Україні: її масштаб і наслідки. Організаційний стан православної церкви та деформації традиційної релігійності в умовах радянської атеїстичної політики. Правозахисний рух за волю віри в Україні. Священик Василь Романюк. Переслідування та дискредитація українського автокефального руху радянським режимом. Релігійні процеси в Україні часів «перебудови». Київська митрополія в рік 1000-ліття

Хрещення Русі. Зміни правового статусу релігійних організацій в Україні. Національний церковний рух і відновлення Української Автокефальної Православної Церкви (1990). Патріарх Мстислав Скрипник.

Змістовий модуль 4. УТВЕРДЖЕННЯ АВТОКЕФАЛІЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕЗОНАНС У СВІТІ

Тема 11. Українські православні церкви у діаспорі та їхня підтримка автокефалії Православної Церкви в Україні.

Українські православні церкви у діаспорі: Українська Православна Церква США, Українська Православна Церква Канади, Українська Православна Церква в Діаспорі. Визначні церковні лідери – митрополит Мстислав Скрипник, митрополит Іван Огієнко, митрополит Полікарп Сікорський. Церковні структури та об'єднанчі заходи: церковні собори, наукові та просвітницькі конференції, національно-освітні ініціативи, видання літератури, благодійництво, популяризація України та українського православ'я у світі. Підтримка українськими церквами діаспори автокефальної церкви в Україні.

Тема 12. Поглиблення процесів автокефалії за доби державної незалежності України

Поглиблення розколу російської православної церкви в Україні. Постанова Української Православної Церкви Київський Патріархат (1992). Патріарх Володимир Романюк. Патріарх Філарет Денисенко. Рух за єдину помісну церкву. Суперечлива політика державної влади у церковно-релігійному питанні. Промосковські церковні орієнтири політичної еліти України. Українські релігійні організації поза межами України та їх вплив на інституціоналізацію українського православ'я. Церковні організації України в умовах Революція гідності (листопад 2013 – лютий 2014). Релігійний фактор російської агресії та ставлення церков до подій на Сході України (2014–2017). Церква як складова гібридної війни Росії проти України. Посилення російської загрози Україні у церковній сфері. Всеправославний собор на Криті та протидія йому з боку Москви. Зміна геополітичної позиції Константинопольського патріархату. Ініціативи української державної влади та представників церков щодо здобуття українською православною церквою статусу автокефальної. Візити президента України П. Порошенка до Вселенського патріарха Варфоломія І. Візит Московського патріарха Кирила до Константинополя (31 серпня 2018). Приїзд представників Вселенського патріарха до Києва та підготовка Об'єднавчого собору українських православних церков (15 грудня 2018). Постанова Православної Церкви України (ПЦУ). Митрополит Київський Єпіфаній Думенко. Підписання та надання Вселенським патріархом Томосу про автокефалію Православній Церкві України (05-06 січня 2019). Закон України про перейменування про зміну назви релігійних організацій, керівний центр яких розташований в країні-агресорі. Динаміка зростання мережі парафій ПЦУ. Визнання ПЦУ у світі: Константинопольська, Олександрійська, Кіпрська та Елладська православні церкви. ПЦУ на Запоріжжі.

3. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	2	3	4	5
Лекція 1	Тема 1. Українська церква в давню і нову добу (I–XIX ст.) 1. Становлення і поділ Київської митрополії (X–XVI ст.) 2. Київська митрополія у XVII ст. 3. Анексія Київської митрополії Московією та протидія української церкви імперській інтеграції (XVIII – початок XX ст.)		2	1 раз на тиждень

Самостійна робота	Тема 1. Теоретичні основи вивчення історії української автокефалії		7	
Самостійна робота	Тема 2. Становлення Київської митрополії		7	
Самостійна робота	Тема 3. Поділ Київської митрополії (XIV–XVI ст.)		7	
Самостійна робота	Тема 4. Київська митрополія перед загрозою анексії Московським патріархатом (середина XVII ст. – 1686 р.)		7	
Самостійна робота	Тема 5. Анексія Київської митрополії Московією та протидія української церкви імперській інтеграції (XVIII – початок XX ст.)		7	
Самостійна робота	Тема 6. Кристалізація ідеї української автокефалії в добу української національної революції 1917–1921 рр.		7	
Самостійна робота	Тема 7. Проголошення, утвердження та розгром української автокефалії (1921-1938 рр.)		7	
Самостійна робота	Тема 8. Обновленський рух в православному середовищі України та «канонічна альтернатива» УАПЦ (20-30-ті рр. XX ст.).		7	
Самостійна робота	Тема 9. Друге відродження та знищення української автокефалії в умовах Другої світової війни		7	
Самостійна робота	Тема 10. Київська митрополія в умовах радянської атеїстичної політики та третя хвиля відродження УАПЦ (друга половина 40-х – 80-ті рр. XX ст.)		7	
Самостійна робота	Тема 11. Українські православні церкви у діаспорі та їхня підтримка автокефалії Православної Церкви в Україні.		7	
Самостійна робота	Тема 12. Поглиблення процесів автокефалії за доби державної незалежності України		7	
Лекція 2	Тема 6-12. Боротьба за українську автокефалію та її утвердження: XX–XXI ст.		2	<i>1 раз на тиждень</i>
Семінарське заняття 1	Тема 12. Історичний шлях українського православ'я 1. Утвердження і поширення православ'я в українських землях (I–XVII ст.). 2. Українська церква в добу козаччини та імперської асиміляції. 3. Боротьба за українську автокефалію в роки української національної революції (1917-1921 рр.) 4. Проголошення автокефалії Православної Церкви України (ПЦУ) (2018 р.) та її		2	<i>1 раз на тиждень</i>

	вселенське визнання.			
--	----------------------	--	--	--

4. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/ роботи	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
1	2	3	4	5
Поточний контроль				
Лекція №1	Інтерактивна лекція	Питання з історії державно-церковних відносин та міжконфесійних відносин	Відповіді на питання лектора. участь у дискусії	5
Лекція №2	Інтерактивна лекція	Питання з історії державно-церковних відносин та міжконфесійних відносин	Відповіді на питання лектора. участь у дискусії	5
Семінарське заняття №1	Виконання практичних завдань на семінарських заняттях: теоретична доповідь; рецензування доповіді, участь у дискусії; усний та письмовий аналіз історичного джерела	Завдання розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15239	Критерії оцінювання: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15239	20
Модульний контроль	Тест	Тест розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15239	Тест на платформі Moodle. Тип питання: багатоваріантне https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15239	30
Усього за поточний контроль	4			60
Підсумковий контроль				
Залік	Теоретичне завдання виконання тесту на платформі Moodle: хронологія, термінологія, постаті, події	Питання для підготовки розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15239	Критерії оцінювання https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15239 Тип питання: багатоваріантне. Бали нараховуються автоматично за правильні відповіді	20
	Практичне завдання – проблемні питання у вигляді історичних задач. Формат – усна відповідь в режимі відеоконференції ZOOM.	Завдання розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15239	Критерії оцінювання https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15239	20
Усього за підсумковий	2			40

контроль			
----------	--	--	--

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

5. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

Основна:

Підручники та навчальні посібники

1. Зінченко А. Новітня історія релігійних спільнот в Україні: навч. посіб. для студ. спеціальностей напряму «історія». Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 408 с.
2. Ігнатуша О.М. Православні церкви України в стані розколу та пошуках єдності (20 – 30-ті рр. ХХ ст.) : навч. посіб. реком. МОНУ. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. 250 с.
3. Ісіченко Ігор, архиеп. Історія Христової Церкви в Україні : конспект лекцій. Харків : Акта, 2008. 700 с.
4. Історія релігії в Україні: навч. посіб. / за ред. А.М. Колодного, П.Л. Яроцького. Київ : Т-во Знання, КОО, 1999. 735 с.

Документи і матеріали

5. Ігнатуша О.М. Православні церкви України (20–30-ті рр. ХХ ст.). Джерела з історії: навч. посіб. реком. МОНУ. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. 307 с.
6. Історія релігій: хрестоматія-практикум для студентів вищих навчальних закладів / упоряд. : О.М. Ігнатуша, Т.Г. Савчук. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 598 с.

Додаткова:

1. Андрусин Б.І. Церква в Українській Державі 1917–1920 рр. (доба Директорії УНР): навч. посіб. Київ : Либідь, 1997. 176 с.
2. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви: у 4-х т., 5 кн. Т. 1. Київ, 1998. 294 с.
3. Волошин Ю. Українська православна церкви в роки нацистської окупації (1941–1944). Полтава, 1997. 126 с.
4. Воронин О. Історичний шлях УАПЦ. Кенсінгтон : Воскресіння, 1992. 135 с.
5. Грушевський М.С. З історії релігійної думки на Україні. Київ : Освіта, 1992. 192 с.
6. Запорізький рахунок Великій війні. 1939–1945 / Ф.Г. Турченко (наук. ред.). Запоріжжя : Просвіта, 2013. 416 с.
7. Здіорук С. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття. Монографія. Київ : Знання України, 2005. 552 с.
8. Зінченко А. Життя і служіння Митрополита Василя Липківського. Київ : Дуліби, 2017. 336 с.
9. Ігнатуша О.М. Інституційний розкол православної церкви в Україні: генеза і характер (ХІХ ст. - 30-ті рр. ХХ ст.) : монографія. Запоріжжя : Поліграф, 2004. 440 с.

10. Киридон А.М. Держава – церква – суспільство: інверсна трансформація в Україні: монографія. Рівне: РІС КСУ, 2011. 216 с.
11. Липинський В.К. Релігія і церква в історії України. Київ : ПБП «Фотовідеосервіс», 1993. 128 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Kushynova/0033346.djvu>
12. Липківський Василь, митрополит. Історія Української Православної Церкви. Розд. VII: Відродження Української Церкви. Із вступом і замітками протопресв. С.В. Савчука. Вінніпег, Канада: Trident press LTD, 1961. 181 с.
13. Пащенко В. Православ'я в новітній історії України. Ч. 2. Полтава : Полтава, 2001. 736 с.
14. Плохій С. Наливайкова віра : козацтво та релігія в ранньомодерній Україні. Київ : Критика, 2006. 494 с.
15. Ульяновський В. І. Церква в Українській Державі 1917–1920 рр. (доба Української Центральної Ради): навч. посіб. Київ : Либідь, 1997. 200 с.
16. Ульяновський В. І. Церква в Українській Державі 1917–1920 рр. (доба Гетьманату Павла Скоропадського): навч. посіб. Київ : Либідь, 1997. 318 с.
17. Харишин М.В. Історія підпорядкування Української православної церкви Московському патріархату. Київ : Вентурі, 1995. 176 с.
18. Щоткіна К. Хроніки Томосу. Харків : Vivat, 2019. 304 с.
19. Heyer F. Kirchengeschichte der Ukraine im 20. Jahrhundert: Von der Epochenwende des ersten Weltkrieges bis zu den Anfängen in einem unabhängigen ukrainischen Staat. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht. 2003. 556 p.
20. Ihnatusha O. Public opinion and hystorical thought on the autocephaly acquisition in Ukraine (1917–1921): parallels XX-XXI cc. *Making of Modern Ukraine: Human Society in Historiographic Discourse : collective monograph*. Lviv-Toruń: Liha-Pres. 2019. P. 103-127.
21. Plokyh, Serhii & Frank E. Sysyn. Religion and Nation in Modern Ukraine. Canadian Institute of Ukrainian Study Parishes, 2003. 232 p.
22. Religion, Nation, and Secularization in Ukraine / Ed. by Martin Schulze Wessel and Frank E. Sysyn (review). University of Alberta Press, 2015. 186 p.

Інформаційні ресурси

1. Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАН України ім. Г.С. Сковороди. URL: <http://www.filosof.com.ua/v8.htm>
2. Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. URL: <http://vrciro.org.ua/ua/>
3. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>
4. Інститут релігійної свободи. URL: <http://www.irs.in.ua>
5. Історична правда. URL: <http://www.istpravda.com.ua/>
6. Львівський музей історії релігії. URL: <http://www.museum.lviv.ua>
7. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
8. Православна Церква України. URL: <https://www.pomisna.info/uk/>
9. Релігійно-інформаційна служба України. URL: <http://risu.org.ua>
10. Релігія в Україні. URL: <http://www.religion.in.ua>
11. Українське релігієзнавство. URL: <https://ukreligieznastvo.wordpress.com>
12. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua/sitemap>
13. Український історичний журнал. URL: <http://uhj.history.org.ua/uk/home>
14. Historians.in.ua. URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/>
15. Zaporizhzhia Historical Review. URL: <https://istznu.org/index.php/journal>

7. Регуляції і політики курсу

Примітка. У цьому розділі науково-педагогічний визначає все, що є важливим для нього і здобувачів під час вивчення цієї навчальної дисципліни.

Наприклад:

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. У який спосіб і у які терміни здійснюється відпрацювання пропущених занять?

Політика академічної доброчесності

Які заходи перевірки на плагіат будуть вжиті викладачем? Які санкції будуть застосовані до здобувачів, що вдалися до списування, плагіату чи інших проявів недоброчесної поведінки? Проінформувати та надати приклади, як необхідно оформлювати цитування, посилатися на авторів запозичених фото, ілюстрацій тощо.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

Прописати процедуру врахування результатів, отриманих здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банак Віктор Аркадійович**
Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua
Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з

інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):
<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.

Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:
<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ):
<http://sites.znu.edu.ua/confucius>